HELSINGIN YLIOPISTO
OIKEUSTIETEELLINEN TIEDEKUNTA

Dosentti, akatemiatutkija Päivi Leino-Sandberg

Helsinki 23.5.2016

Asia: KAA 1/2016 vp Kansalaisaloite kansanäänestyksen järjestämiseksi Suomen jäsenyydestä euroalueessa

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle 24.5.2016

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa koskien kansalaisaloitetta kansanäänestyksen järjestämiseksi Suomen jäsenyydestä euroalueessa (KAA 1/2016vp). Totean lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa.

Kansalaisaloitteessa esitetään, että Suomen jäsenyydestä euroalueessa järjestettäisiin kansanäänestys, jonka yhteydessä kerrottaisiin jäsenyyden tähänastisista vaikutuksista ja siihen liittyvistä tulevaisuuden riskeistä. Kansalaisaloitelain (13.1.2012/12) 4 §:n mukaan ”[k]ansalaisaloite sisältää lakiehdotuksen tai ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä sekä ehdotuksen perustelut.” Nyt käsiteltävänä oleva ehdotus ei sisällä varsinaista lakiehdotusta, mutta sen taustalla lienee ajatus siitä, että neuvoa-antavan kansanäänestyksen toteuttamisesta säädetään perustuslain 53 §:n mukaan lailla. Kansalaisaloitteen tulisi koskea asiaa, joka kuuluu eduskunnan lainsäädäntövallan alaisuuteen. Aloitteet eivät siten voi koskea kansainvälisten velvoitteiden hyväksymistä ja niiden irtisanomista. Vaikka aloite on jokseenkin eriytymätön, vaikuttaisi siltä, että sen sisältö huomattavilta osin kohdistuu nimenomaan Suomen kansainvälisiin velvoitteisiin joko EU:n jäsenenä tai EU:n jäsenvaltioiden kanssa tehtyjen, EMU-liitännäisten sopimusten sopimuspuolena. Siksi aloite herättää esiin yleisemmän kysymyksen siitä, onko sen kohteena lähtökohtaisesti edes kysymys, josta kansalaisaloite on mahdollista tehdä.

Kansalaisaloitteessa ja sen perusteluissa keskeisiä kysymyksiä perustuslain ja EU:n perussopimusten tulkinnan kannalta ovat lisäksi ainakin kysymykset siitä, oliko Suomen liittymisen yhteydessä sovellettu tiedonantomenettely oikea, mistä kansanäänestyksessä konkreettisesti

äänestettäisiin ja mitä menettelyä soveltaen mahdollinen ero euroalueesta toteutettaisiin. Euroalueesta eroamisella olisi lisäksi merkittäviä rinnakkaisvaluutan luomiseen liittyviä oikeudellisia ja oikeusvarmuuteen liittyviä vaikutuksia, joita aloitteen perusteluissa ei ole käsitelty.

Kansalaisaloitteen mukaan taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneita jäsenvaltioita on tuettu perussopimusten vastaisesti. Tukijärjestelyjä ollaan lisäämässä ja saattamassa pysyvälle pohjalle. Euroalueen päätöksentekojärjestelmää ollaan muuttamassa tavalla, joka olennaisesti kaventaisi Suomen taloudellista ja valtiollista itsenäisyyttä.

Jo toteutettujen toimien yhteensopivuudesta nykyisten perussopimusten kanssa on käyty paljon keskustelua, mutta EU-tuomioistuin ei ole käytännössä kumonnut niistä yhtäkään. Eduskunta on osallistunut tiiviisti kaikkien euroalueen kriisin aikana toteutettujen toimien valmisteluun ja Suomen kantojen muodostamiseen perustuslain asiaa koskevien säännösten mukaisesti.

On selvää, että useat viime aikoina tehdyistä EMU:n kehittämistä koskevista ehdotuksista edellyttäisivät toteutuakseen perussopimusten muuttamista. Myös tällaisten sopimusmuutosten tekemistä varten perustuslain 94 §, 96 § ja 97 § sisältävät nimenomaiset määräykset eduskunnan osallistumisesta muutosten valmisteluun ja hyväksymiseen. Siksi on vaikea nähdä erityisiä perusteluja kansanäänestykselle tilanteessa, jossa eduskunta on hyväksynyt aikaisemmin toteutetut toimet. Samalla keskustelut talous- ja rahaliiton tulevaisuudesta ovat tuskin alkaneet. Tällä hetkellä edetään nykyisten perussopimusten mahdollistamissa rajoissa. Kansalaisaloitteessa mainitut tulevaisuuden vaihtoehdot ovat alustavia ja jos ne jossain muodossa toteutuvat, tämä tapahtuu huomattavan pitkällä aikavälillä. On hyvä, että erilaisista kehitysnäkymistä käydään julkista keskustelua, mutta ehdotusten tekemisestä ei vielä seuraa, että ne hyväksytään. Perussopimusmuutosten tekeminen on ollut yleisesti vaikeaa ja edellyttää kaikkien jäsenvaltioiden yksimielisyyttä. Unionin mahdolliseen syventymiseen vaikuttavat myös lukuisat talous- ja rahaliiton ulkopuoliset tekijät. Ratkaisujen muotoa tai toteutumista on keskustelujen tässä vaiheessa mahdotonta ennakoida. Siksi on vaikea nähdä, mikä on se konkreettinen vaihtoehto, johon äänestäjät ottaisivat kansanäänestyksessä kantaa.

Suomen kansallinen päätöksenteko liityttäessä rahaliiton kolmanteen vaiheeseen

Huomattava osa kansalaisaloitteen tueksi esitetyistä perusteluista liittyy siihen, että aloitteen tekijän näkemyksen mukaan Suomen kansallinen päätöksenteko liityttäessä rahaliiton kolmanteen vaiheeseen tapahtui nojautuen virheelliseen oikeudelliseen tulkintaan. Vaikka kysymyksellä ei varsinaisesti tällä hetkellä ole ratkaisevaa merkitystä kansanäänestyksen järjestämistä koskevan harkinnan suhteen, väitteen esittäminen äänestyksen keskeisenä perusteluna vaikuttaa osaltaan arviointiin äänestyksen järjestämisen poliittisesta tarpeellisuudesta.

Entisessä SEY 121 artiklassa määrättiin menettelystä, jossa neuvosto arvioi komission suosituksesta täyttääkö kukin jäsenvaltio erikseen ja niiden enemmistö yhdessä yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavat edellytykset. Valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuva neuvosto päätti tämän jälkeen neuvoston suositusten perusteella, täyttääkö jäsenvaltioiden enemmistö yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavat edellytykset, olisiko yhteisön aiheellista siirtyä kolmanteen vaiheeseen, ja jos niin koska kolmannen vaiheen tulisi

alkaa. Entisen SEY 122 artiklan mukaan päivämäärän vahvistuspäätöksen jälkeen neuvoston tuli päättää määräenemmistöllä komission suosituksesta, tehdäänkö joidenkin jäsenvaltioiden osalta poikkeus, koska ne eivät täytä yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi tarvittavia edellytyksiä. Perussopimuksiin ei sisältynyt erillisiä määräyksiä jäsenvaltioiden kansallisista menettelyistä siirryttäessä EMUn kolmanteen vaiheeseen tai liittyen yhteiseen rahaan osallistumiseen,[1] mutta vaikka tällainen määräys olisikin ollut, olisi sen sisältö joka tapauksessa ratkennut kansallisen valtiosäännön mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta totesi Suomen EU-liittymissopimusta käsitellessään kolmanteen vaiheeseen siirtymistä koskevat määräykset sekä mahdollisuuden, että kolmanteen vaiheeseen osallistuvat valtiot siirtyvät yhtenäisvaluuttaan. Valiokunta viittasi lausunnossaan siihen, että Suomessa talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirtymisen on katsottu edellyttävän valtiosäännön mukaan eduskunnan myötävaikutusta ja katsoi, että ”liittymissopimus ei vielä voi merkitä sitoutumista osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen” (PeVL 14/1994 vp). Valiokunta selvensi käsitellessään valtioneuvoston vuoden 1997 selontekoa *Talous- ja rahaliitto – Suomen vaihtoehdot ja kansallinen päätöksenteko* (VNS 4/1997 vp), että sen ”kannanotto on asiayhteydessään ymmärrettävä niin, että EU-liittymissopimuksen voimaansaattamislailla tehtiin muun muassa EMU:n kolmannen vaiheen kattava aukko perustuslakeihimme” mutta että ”Suomen konkreettinen osallistuminen vaatii vielä kansallisesti eduskunnan päätöksen” (PeVL 18/1997 vp).

Valiokunta katsoi, että koska Suomi oli jo sitoutunut osallistumaan kolmanteen vaiheeseen, oli ”eduskunnan vastauksessa tarkoitettua myöhempää päätöstä pidettävä luonteeltaan poliittisena”. Kysymys ei siis valiokunnan näkemyksen ollut oikeudellisesti merkityksellisen varauman tekemistä niin, että jatkossa noudatettava kansallinen päätöksentekoprosessi muodostaisi oikeudellisen edellytyksen Suomen osallistumiselle yhteisen rahan käyttöön. Tästä huolimatta tällä poliittisluonteisella päätöksellä oli ”hyvin suuri, käytännössä ratkaiseva merkitys, koska valtiota, joka ei ole halukas siirtymään yhteiseen rahaan, ei voida tähän tosiasiallisesti myöskään pakottaa.” Eduskunta ei ollut valiokunnan näkemyksen mukaan edellyttänyt nimenomaan hallituksen esityksen antamista, vaan ”hallituksen erillistä esitystä”, millä viitattiin yleensä asian saattamiseen hallituksen aloitteesta eduskuntaan. Yhteenvetonaan valiokunta totesi, että valtiosäännön kannalta erillinen lakiehdotus tai valtioneuvoston tiedonanto olivat ”valtiosäännön kannalta ongelmattomimmat tavat saattaa kysymys yhteiseen rahaan siirtymisestä eduskunnan päätettäväksi.” Tiedonantoa valiokunta piti valtioneuvoston aloitteesta käytettävissä olevana keinona, jonka ”nimenomaisena tarkoituksena on saattaa eduskunnan arvioitavaksi valtioneuvoston tärkeinä pitämiä asioita ja keskeisiä poliittisia ratkaisuja” (PeVL 18/1997 vp).

Vuoden 1997 selonteon käsittelyn perusteella valtioneuvosto antoi vuonna 1998 tiedonannon, joka nojautui tulkinnalle siitä, että kolmannen vaiheen sopimusmääräykset ovat Suomessa tulleet kokonaisuudessaan voimaan saatetuiksi supistetussa perustuslainsäätämisjärjestyksessä säädetyllä voimaansaattamislailla (VNT 1/1998 vp). Perustuslakivaliokunta hyväksyi menettelyn nimenomaisesti tiedonannosta antamassaan lausunnossa (PeVL 8/1998 vp), jonka mukaan

[1] Kts esimerkiksi unionin liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen koskeva SEUT 218(8) artikla sekä unionin omia varoja koskeva päätöksentekomenettely, joka sisältyy SEUT 311 artiklaan.

Eduskunnan käsiteltäväksi nyt saatettu valtioneuvoston tiedonanto Suomen osallistumisesta euroalueeseen on sopusoinnussa sen kanssa, mitä valiokunta vajaa vuosi sitten totesi päätöksenteossa käytettävistä vaihtoehdoista. Valtioneuvoston omaksumasta menettelytavasta ei ole huomautettavaa valtiosääntöoikeudellisin perusteluin.

Tiedonannon antamisen pohjana ollut tulkinta vastaa myös nykyisen perustuslain määräyksiä. Perustuslain 44 §:n mukaan ”Valtioneuvosto voi antaa eduskunnalle tiedonannon tai selonteon valtakunnan hallintoa tai kansainvälisiä suhteita koskevasta asiasta.” Tiedonannon käsittely päättyy äänestykseen valtioneuvoston tai ministerin nauttimasta luottamuksesta, jos keskustelun aikana on tehty ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta. Siksi on hyvin vaikea nähdä sen enempää aiempaan kuin nykyiseenkään perustuslakiin nojautuvia perusteita väitteelle, jonka mukaan kolmanteen vaiheen siirtymisen hyväksymisessä sovellettu menettely olisi ollut virheellinen.

Kansanäänestyksen järjestäminen ja mahdollinen euroalueesta eroaminen

Aloitteen keskeinen sisältö liittyy uuden kansanäänestyksen järjestämiseen Suomen jäsenyydestä euroalueessa. Keskeisenä perusteluna tälle on se, että aloitteen tekijän mukaan euroalue ei ole kehittynyt sellaiseksi kuin eduskunnalle vuonna 1998 esitettiin. Tämä varmasti pitää paikkansa, mutta kuten yllä on todettu, eduskunta on osallistunut tiiviisti kaikkien toimien hyväksymiseen perustuslain määräysten mukaisesti.

Perustuslain 53 §:n mukaan ”[n]euvoa-antavan kansanäänestyksen järjestämisestä päätetään lailla, jossa on säädettävä äänestyksen ajankohdasta ja äänestäjille esitettävistä vaihtoehdoista”. Neuvoa-antavan kansanäänestyksen järjestämiseen ei ole oikeudellista velvoitetta, vaan sen soveltaminen on valtioneuvoston harkittavissa. Perustuslain uudistamista koskevan hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp, s. 101/II) mukaan neuvoa-antavan kansanäänestyksen on katsottu tarjoavan kansalaisille mahdollisuuden mielipiteensä ilmaisemiseen ja sitä kautta päätöksentekoon osallistumiseen päätösvallan ja vastuun säilyessä kuitenkin sitä varten valituilla toimielimillä. Kansanäänestyksen toimittamisesta päätetään kussakin tapauksessa erikseen säädettävällä lailla, jossa tulisi olla säännökset äänestyksen ajankohdasta ja äänestäjille esitettävistä vaihtoehdoista. Kansanäänestyksen toimittaminen ja siinä esitettävien vaihtoehtojen muotoilu on siten riippuvainen eduskunnan päätöksestä. Samalla määräys merkitsee, että kansanäänestystä koskevaa lakia hyväksyttäessä tulisi olla käsitys siitä, mitkä ovat ne vaihtoehdot, jotka äänestäjille asiassa esitetään. Näiden vaihtoehtojen valmistelu ei EU-asiassa kuulu Suomessa eduskunnan toimivaltaan, sillä perustuslain 93 §:n 2 momentin mukaan ”[v]altioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä, jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä.” Tämä asetelma korostaa myös käytännön tasolla sitä, että valtioneuvoston ohittaminen asian valmistelussa on käytännössä mahdotonta.

EU:n perustamissopimuksiin ei sisälly nimenomaisia määräyksiä siitä, miten euroalueesta erotaan ja onko euroalueesta eroaminen yleensä mahdollista. SEUT 140 artiklan 3 kohdassa, jossa viitataan

poikkeusvaltioiden liittymiseen kolmanteen vaiheeseen, todetaan että neuvosto vahvistaa ”peruuttamattomasti […] kurssin, jolla euro korvaa kyseisen jäsenvaltion valuutan, sekä toteuttaa muut toimenpiteet, jotka ovat tarpeen otettaessa euro käyttöön yhteisenä rahana kyseisessä jäsenvaltiossa”. Sopimuksissa lähdetäänkin siitä, että siirtymä kolmanteen vaiheeseen on peruuttamaton.

On selvää, että jos EU:n jäsenvaltio päättäisi erota unionista, myös sen jäsenyys euroalueessa olisi kysymys jota eroamista koskevassa sopimuksessa käsiteltäisiin. SEU 50 artiklan 1 kohdan mukaan ”[j]äsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.” Tällöin se ilmoittaa aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Tämän jälkeen ”[u]nioni neuvottelee ja tekee kyseisen jäsenvaltion kanssa sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin.” Perustuslain uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 60/2010 vp) todetaan kyseisestä määräyksestä, että

> *Kansallisesti kansainvälisen velvoitteen irtisanomisen hyväksymisestä päätetään perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan eduskunnassa äänten enemmistöllä (PeVM 10/1998 vp, s. 27). Riippumatta unionijäsenyyttä koskevasta perustuslain säännöksestä Euroopan unionista irtaantuminen olisi monivaiheinen ja -tasoinen ja oletettavasti verraten pitkäkestoinen prosessi, joka merkitsisi huomattavia muutoksia kotimaiseen lainsäädäntöön ja oikeusoloihin. Euroopan unionin jäsenyyden päättymisestä seuraisi muutostarpeita myös useisiin perustuslain säännöksiin.*

Kansalaisaloitteessa ei kuitenkaan viitata eroamiseen koko unionista, vain ainoastaan euroalueesta. Toisin kuin kansalaisaloitteessa esitetään, Suomi ei ole tältä osin oikeudellisesti samassa tilanteessa Ruotsin kanssa, joka ei ole koskaan siirtynyt talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen[2] siitä huolimatta, että sillä ei ole perussopimuksiin sisältyvää poikkeusta, kuten Tanskalla ja Iso-Britannialla on. Suomen kohdalla neuvosto on tehnyt päätöksen siitä, että Suomi täyttää talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirtymisen kriteerit.

Perussopimuksissa ei ole määräyksiä kyseisen päätöksen muuttamisesta kumoamisesta ja sen vaikutuksista. Vaikka lähtökohtaisesti tehtyjä päätöksiä on mahdollista muuttaa samassa menettelyssä kuin missä ne on hyväksytty, tilanteessa jossa kyse on tiettyjen kriteerien täyttymisestä noin kaksikymmentä vuotta sitten, päätöksen muuttamiselle Suomen kohdalla ei käytännössä ole edellytyksiä.

Suomen kohdalla sovellettavaksi tulisi käytännössä SEU 48 artiklan mukainen perussopimusten muuttamismenettely, joka käynnistyisi Suomen hallituksen tekemällä ehdotuksella neuvostolle, joka toimittaa nämä ehdotukset Eurooppa-neuvostolle, ja ne annetaan tiedoksi kansallisille parlamenteille. Eurooppa-neuvosto päättäisi Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan

[2] Kolmanteen vaiheeseen siirtymisen arviointiperusteet sisältyvät nykyisin SEUT 140 artiklaan, ja yhtenä näistä kriteereistä on ”Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssimekanismissa määrättyjen tavanomaisten vaihteluvälien noudattaminen ainakin kahden vuoden ajan siten, ettei valuutan ulkoista arvoa ole alennettu suhteessa euroon”. Ruotsi ei ole liittynyt valuuttakurssimekanismiin, eli muodollisesti sen kohdalla arviointikriteerit eivät täyty.

yksinkertaisella enemmistöllä puoltaako se ehdotettujen muutosten käsittelemistä, mistä muuttamismenettely käynnistyisi joko valmistelukunnassa tai hallitustenvälisessä konferenssissa. Muutokset tulisivat voimaan, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Käytännössä menettely tarkoittaisi, että jotta hallitus voisi esittää kansanäänestystä varten konkreettiset ehdotukset kansalaisille tarjottavista vaihtoehdoista, tulisi sen vähintään käydä ensin Eurooppa-neuvostossa keskusteluja mahdollisista muille jäsenvaltioille hyväksyttävistä vaihtoehdoista. Tällaisten keskustelujen avaaminen on valtioneuvoston toimivaltaan kuuluva kysymys, jossa se toimii eduskunnan luottamuksen varassa. Todennäköistä on, että jos jokin jäsenvaltio ei halua jatkaa euroalueen jäsenenä, Eurooppa-neuvosto pyrkisi löytämään tilanteeseen jonkinlaisen kaikkia tyydyttävän ratkaisun, vastaavasti kuin Iso-Britannian tilanteen ratkaisemiseksi on tehty. On kuitenkin vaikea nähdä, miten euroalueen jäsenyydestä olisi mahdollista luopua viime vaiheessa ilman perussopimusmuutoksia ja kaikkien jäsenvaltioiden yksimielisyyttä.

Kansanäänestyksen mahdolliset seuraukset

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että kansanäänestyksen jälkeen euron rinnalla otettaisiin käyttöön kansallinen valuutta. Aloitteessa ei oteta kantaa siihen, mitä olemassa oleville euromääräisille sopimuksille (talletukset, pankkilainat, joukkovelkakirjat, johdannaissopimukset jne.) tapahtuisi. Jos euro jatkaisi uudelle kansalliselle valuutalle rinnakkaisena valuuttana, voidaan olettaa, että nämä sopimukset säilyisivät euromääräisinä. Oletettavasti uudet sopimukset samoin kuin kotimaiset palkat ja hinnat olisi tarkoitus muuttaa kotimaisen valuutan määräisiksi. Käytännössä tällöin suomalaisten työntekijöiden palkat voisivat olla eri valuutassa kuin esimerkiksi asuntovelat. Tästä voisi aiheutua suomalaisille kotitalouksille valuuttakurssien muuttuessa merkittäviäkin maksuongelmia.

Toinen vaihtoehto olisi, että olemassa olevia euromääräisiä sopimuksia pyrittäisiin muuntamaan uuden kotimaisen valuutan määräiseksi. Tämä olisi joiltain osin epäilemättä mahdollista, mutta on epäselvää, mikä osa euromääräisistä sopimuksista kyettäisiin lopulta muuntamaan. On esitetty, että Suomi voisi omalla päätöksellään muuntaa Suomen lain alaiset sopimukset. Tilanne ei kuitenkaan olisi näin yksinkertainen. Sopimukseen sovellettava laki on merkityksellinen, mutta se ei yksin turvaisi Suomen mahdollisuuksia muuntaa sopimuksessa sovittua valuuttaa. Sopimusoikeuden lisäksi asiaan vaikuttaisi kansainvälisen oikeuden vakiintunut *lex monetae* -periaate, rahan laki, jonka mukaan valuuttaan sovellettava laki määräytyy sen mukaan, minkä valtion valuutasta on kyse. Näin ollen jos sopimuksen valuutta on Yhdysvaltain dollari, Yhdysvallat määrittää miten Yhdysvaltain dollarin käsite ymmärretään, vaikka sopimukseen sovellettaisiin toisen maan lakia.

Täten kansalaisaloitteessa tarkoitetussa rinnakkaisvaluuttoja koskevassa tilanteessa jouduttaisiin arvioimaan, oliko sopimusosapuolten tarkoitus laatia sopimus Suomen laillisessa maksuvälineessä euro vai eurooppalaisessa yhteisvaluutassa euro. Tähän harkintaan vaikuttaisi monet asiat, kuten sovellettava lainsäädäntö, sopimusosapuolien kansalaisuus ja se, onko kyseistä rahoitusvaadetta

myyty kotimaassa vai kansainvälisesti.[3] Kotimaisissa pankeissa olevat suomalaisten tallettajien talletukset voitaisiin todennäköisesti muuntaa kotimaiseen valuuttaan ongelmitta. Harkinta olisi vaikeampi esimerkiksi valtion liikkeeseen laskemien velkakirjojen kohdalla. Yleensä ajatellaan, että valtiot laskevat liikkeeseen velkaa omassa kansallisessa valuutassaan. Suomen valtionvelkaa on kuitenkin markkinoitu poikkeuksellisen kansainvälisesti ja se on pääasiallisesti kansainvälisessä omistuksessa. Siten voitaisiin argumentoida, että ostaessaan Suomen valtion velkakirjoja, ulkomaiset institutionaaliset sijoittajat uskoivat hankkivansa sijoituskohteita, joiden valuutta oli yhteisvaluutta euro, ei Suomen kansallinen valuutta. Lopputuloksen ennakoiminen on hankalaa. Odotettavaa kuitenkin on, että monilta osin asia ratkaistaisiin lopullisesti tuomioistuimissa vuosien varrella, millä olisi huomattavaa vaikutusta ratkaisujen oikeusvarmuuteen.

[3] Asiasta on käyty keskustelua myös Kreikan kohdalla, kts esimerkiksi Daily Telegraphin artikkeli “Multinationals sweep euros from accounts on daily basis”, http://www.telegraph.co.uk/finance/comment/9278128/Multinationals-sweep-euros-from-accounts-on-daily-basis.html .